

ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕХОДУ НА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЮ ТА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

Гаврилюк Ю.Р., Україна, Харків
Національний технічний університет "ХПІ"

Вступ

Сучасний етап розвитку та становлення українського суспільства викликає об'єктивну необхідність змін і в системі освіти. З іншого боку, демографічна ситуація в Україні останніх років викликає занепокоєння стосовно наповненості українськими учнями навчальних закладів різного рівня акредитації. Тому гостро постає питання спроможності збільшення кількості іноземних студентів на тлі радикальних змін системи вищої освіти України.

1. Об'єктивні умови для переходу

Логічною є ситуація, коли, обираючи країну для отримання освіти, іноземні студенти, крім вартості навчання, рекомендацій знайомих та родичів, бажають заздалегідь знати, якою мовою спілкуються її громадяни і на якій мові їм доведеться навчатися. Довгий час такою мовою для країн колишнього СРСР безперечно залишалася російська. З проголошенням незалежності республік домінуючу позицію в них отримали державні мови, в тому числі і в сфері освіти. Діючою Конституцією України передбачена державна мова – українська, тобто оформлюючи необхідні документи та навіть почувши назву нашої країни, майбутній іноземний студент має уявити, що існує така мова – українська.

З доповіді Міністра освіти і науки на підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України "Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи" (21.03.08 р.) зрозуміло стає мета створення трирічного плану дій щодо поліпшення викладання українською мовою у вищих навчальних закладах, де буде передбачена Болонською декларацією мобільність в межах України викладачів та студентів, а одна з виховних ролей вищих навчальних закладів включає "високу культуру державної мови як мови навчання".

Стосовно можливості навчання в Україні англійською мовою у іноземних

студентів виникає значно менше питань, оскільки вони обов'язково повинні мати початкові знання англійської, яка є мовою міжнародного спілкування, часткою шляху до євроінтеграції та вже зараз з успіхом застосовується при викладанні іноземним студентам в багатьох університетах України [с. 21, 2].

2. Проблеми та задачі, викликані переходом

Мовна ситуація в Україні повністю може бути охарактеризована умовами білінгвізму [с. 81, 2]. У Східній Україні питання переходу до викладання українською мовою набуває певних складнощів, тобто іноземні студенти, вивчаючи українську мову, потрапляють в російськомовне середовище, і використання мови вимагатиме від них усвідомлення, що її застосування за межами навчального закладу може не знайти бажаної підтримки оточуючих. Зникнення лінгвістичної конкуренції можна швидко не очікувати, бо спротив впровадженню української мови не слабшає і на кожну спробу піднесення державної мови (доповідь Міністра МОНУ) – з'являються оперативні негативні прояви в засобах масової інформації, як то, в газеті "Сьогодні", №72 (31.03.08 р.).

Ще однією проблемою реалізації переходу на викладання українською та англійською мовами є майже повна відсутність методичного забезпечення адаптованого до іноземних студентів. Для повного вирішення цього питання також потрібно декілька років та створення нових навчальних програм.

Третьою задачею, що також не може бути вирішена миттєво, є кадрова забезпеченість викладачами, спроможними вести підготовку іноземних студентів українською і особливо англійською мовами. Філологічна спеціальність з підготовки викладачів для підготовчих факультетів "Українська мова як іноземна" (УМІ) може стати в подальшому перспективною базою для надійного вирішення цієї складової на початковому етапі мовної підготовки іноземних студентів.

3. Переваги та передумови переходу

Спираючись на наведені на початку статті факти, можна сміливо передбачити, що подальше збереження форми навчання іноземних студентів російською мовою майже неможливе, бо потребує підтримання для них практично паралельної освітньої "російськомовної" системи в кожному ВНЗ. З іншого боку,

у багатьох університетах України вже ведеться підготовка іноземних студентів державною мовою [с. 17, 2], розроблене методичне забезпечення та програми курсів, як факультативних, так і базових [с. 234, 1; с. 43, 2]. Існування на території України університетів, де іноземні студенти ще можуть отримати освіту на російській мові призводить до некерованого перерозподілу студентів, які, поки що в більшості, схиляються до вибору російськомовних навчальних закладів.

Розглядаючи контингент іноземних студентів з географічної точки зору, можна побачити деяку перевагу в кількості китайських та в'єтнамських студентів, а також наявність іноземців з франкомовних країн, кількість яких в сумі складає понад 70% усього контингенту. Не секрет, що студентам з Азійських країн російська мова "дається" важче саме через фонетичну складову вимови. А порівнюючи звуки китайської, в'єтнамської та французької мов можна помітити, що українська до них "стоїть" ближче, ніж російська мова.

Однією з головних позитивних відмінностей української мови від російської, яка дає нам змогу стверджувати, що перша значно простіша у вивченні, в тому числі і для іноземних студентів, за другу є дотримання в ній простого та логічно правила "що бачимо, те й читаємо", або ще "як чуємо, так и пишемо". Наприклад, наявність завжди чітко наголошеної літери "о", а також те, що кожному певному окремому звуку в українській мові відповідає лише одна літера.

4. Форми реалізації переходу

Для впровадження переходу на викладання українською або англійською мовами іноземним студентам потрібно відповісти на питання: "яке місце в їхньому житті займатиме російська мова", або детальніше, в якому обсязі іноземним студентам потрібне знання російської мови в залежності від мовного середовища, форми навчання та подальших планів іноземних студентів.

Викладання лише однією українською мовою не викликає питань стосовно кількості годин та навчальних програм курсів, в той час як подальше навчання англійською мовою потребує від іноземних студентів початкових знань з української (російської) мови як другої іноземної для спілкування.

В будь-якому разі, навчання іноземних студентів починається з підготов-

чого факультету, де і закладаються початкові основи іншомовної мовленнєвої діяльності. Тому вибір та вивчення мови іноземні студенти здійснюють саме в перші місяці перебування в країні, а подальше поглиблення мовних знань відбувається під час введення спеціальних дисциплін та продовжується з переходом до навчання в університет. Тому для підготовчих факультетів мають право на існування групи з навчанням на українській, англійській та російській мовах в залежності від подальших планів іноземних студентів на навчання.

Висновки

Зазначені вище проблеми – питання часу, вони не є нездоланими, і шляхи їх вирішення можуть бути різними, але у розв'язанні цих проблем необхідні оперативність, наполегливість та європейський підхід.

Задача вищої школи України на даному етапі полягає в тому, щоб підготувати майбутніх іноземних фахівців до самореалізації у всіх сферах життя, незалежно від подальшої географії та сфер їх працевлаштування. В цьому важливе місце повинні займати вірний вибір форм та методів навчання іноземних студентів українською та англійською мовами, правилам та особливостям спілкування, які повинні розглядатися в єдності етичних і психологічних підходів. В умовах входження України до складу ЄС актуальною є реалізація можливостей надання іноземним студентам права обирати мову навчання та перспективного підвищення іміджу нашої держави за кордоном, в тому числі і мовного.

Список літератури

1. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Тези X Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю підготовчого факультету. – Х.: ХОГО "НЕТ Еко-Перспектива", 2006.- 328 с.
2. Подготовительные факультеты в современных условиях: традиции и новации в обучении иностранных студентов и проблемы организации учебного процесса на подготовительном факультете. Материалы международной научно-методической конференции. – Х.: НТУ "ХПИ". 2003. – 146 с.